

การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในเขต
ชายแดนใต้ : ศึกษากรณีพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี

THE INFLUENCES OF LOCAL SOCIETY AND CULTURE ON THE EXISTENCE OF
BUDDHISM IN SOUTHERN BORDER PROVINCE : A CASE STUDY OF PATTANI.

ชนิษฐ์ ชูเลื่อน*

Chanit Chooluean

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขและพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต สัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธซึ่งได้กำหนดไว้ 3 ด้านในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ ด้านสังคมและการดำรงชีพ ด้านวัฒนธรรมประเพณี และด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยพุทธมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้สามารถดำรงอยู่ได้ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งพระพุทธศาสนาเองก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ทั้ง 3 ด้านนี้ดำเนินไปได้เหมือนกันนั่นคือต่างก็อยู่ในฐานะเป็นปัจจัยหนุนเนื่องให้ต่างฝ่ายต่างอยู่ได้

อนึ่งจากการศึกษาถึงผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธยังพบอีกว่า ด้านสังคมและการดำรงชีพ ชาวไทยพุทธไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติเช่นแต่ก่อน มีความหวาดระแวงถึงอันตรายจากการถูกทำร้าย ด้านวัฒนธรรมประเพณีพบว่าไม่สามารถจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างสะดวกไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยและด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนาก็พบว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการศึกษาสายพระปริยัติธรรมเป็นอย่างมาก สำนักเรียนหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องปิดทำการเพราะขาดผู้บวชเรียนด้วยเหตุที่มีความหวั่นเกรงถึงความปลอดภัยในชีวิต

ในด้านแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ได้แบ่งเป็น 3 ด้าน คือด้านนโยบายของรัฐ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารัฐมีนโยบายในการดูแลสวัสดิภาพของคนในพื้นที่ในระดับที่น่าพอใจ เช่น มีระบบ

* Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pattani Buddhist College.

รักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีความเสี่ยง มีสวัสดิการ มีการชดเชยแก่ผู้ประสบเหตุ เป็นต้น ในขณะที่ด้านกลุ่มชาวพุทธ ผลการวิจัยพบว่าชาวพุทธในพื้นที่ต้องการให้สังคมชาวไทยพุทธเองมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรัฐควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือชาวพุทธอย่างเข้มข้น และด้านสุดท้ายคือด้านส่วนตัวผู้วิจัยที่มีความคิดเห็นว่าชาวไทยพุทธควรมีความกล้าหาญที่จะแสดงออกทางสังคมเพื่อเรียกร้องความไม่เป็นธรรมที่เกิดกับกลุ่มตน ควรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทุกกิจกรรม

คำสำคัญ : บริบททางสังคมและวัฒนธรรม, การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา, ชายแดนใต้

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the impact of violence on society and culture of Thai Buddhist in Pattani and to find solutions for the existence of Buddhism in the province. The information was obtained by collection, observation and interview. Data was analyzed by descriptive technique. The results showed that the existence of Buddhism in Pattani is strongly influenced by three major factors including community and living, culture and tradition, and education of Buddhist in the region. A harmful and insecure living condition to Thai Buddhist communities in the area. As a result of the violence, all Buddhist activities and cultures are unable to be processed, as usual, due to the fear and the concern of the insurgency. Not only that, the violence also results in a significant reduction in Buddhist studies, especially for academic scripture education. In order to solve the problem, Thai government and the local Buddhists necessitate being well cooperated. The research results indicated that the policy statement of the government was satisfied. In addition, the findings showed that the Buddhist community has requested the local Buddhists having a strong unity as to protect themselves and to preserve well their social, cultural and religious activities. The community also asks for close attention from the government by means of both policy and action. Finally, the author suggests that Buddhists in the region should be braver and united to identify themselves and fight for the local injustice

Keywords: Influences of local society and culture, the existence of Buddhism, Southern border province

1. บทนำ

สถานการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ได้ดำเนินมาผ่านช่วงเวลาอันยาวนานและได้ส่งผลกระทบต่อในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและมุสลิม ประชาชนทั้งสองศาสนาในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามปกติได้ โดยเฉพาะชาวไทยพุทธที่ถือว่าเป็นประชากรหรือชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่มีเพียงร้อยละ 19.02 % จากจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัด 634,125 คน เหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชาวไทยพุทธทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวไทยพุทธไม่สามารถดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ในส่วนที่สามารถดำเนินไปได้ก็ดำเนินได้อย่างไม่สะดวก สภาพการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกล่าวได้ว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อพระพุทธศาสนา และมีส่วนซึ่งชะตาอนาคตของพระพุทธศาสนาในพื้นที่เพราะการที่พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัจจัยทางสังคมคือการที่พุทธศาสนิกมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข ปัจจัยทางวัฒนธรรมคือการที่ชาวพุทธสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนให้ดำเนินไปได้และปัจจัยด้านการศึกษาคือการที่ชาวพุทธได้รับการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เกิดความเข้าใจแล้วนำไปสู่การจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาในโอกาสต่อไป ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี แต่หากปัจจัยข้างต้นไม่สามารถถูกขับเคลื่อนให้เดินหน้าไปได้ ก็ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา

อนึ่งในแง่ของจำนวนประชากรชาวพุทธในจังหวัดปัตตานีหากจะพิจารณาดูย้อนกลับไปในอดีตในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันก็จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของชาวไทยพุทธมีน้อยกว่าชาวไทยมุสลิมมาโดยตลอดและลดจำนวนลงเรื่อย ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ หากเหตุการณ์ความไม่สงบยังคงดำเนินต่อไป ก็อาจเป็นปัจจัยให้พระพุทธศาสนาหรือสังคมชาวพุทธมีความเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะปรากฏการณ์ทางสังคมคือความรุนแรงในพื้นที่ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ได้ของสังคมชาวพุทธ โดยที่ที่สุดคือพระพุทธศาสนาในเขตชายแดนภาคใต้โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดปัตตานีว่ามีความเป็นไปอย่างไรเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขและพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษา ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ทางสังคมและชุมชน เช่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง ทฤษฎีเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 การศึกษาภาคสนาม ด้วยวิธีการ สังเกตสถานการณ์ความเป็นไปทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ โดยเปรียบเทียบสภาพการณ์ในอดีตที่ผ่านมากับปัจจุบันที่กำลังเป็นอยู่และสัมภาษณ์ ถึงความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่จากสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 110 รูปคนเกี่ยวกับความเป็นไปทางสังคมและวัฒนธรรมโดยเฉพาะในปัจจุบันและผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์ทางพระพุทธศาสนา ก่อนปี พ.ศ.2547 และหลังปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน

1) ด้านสังคมและการดำรงชีพของชาวไทยพุทธ พบว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2547 และหลังปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยช่วงก่อนปี พ.ศ. 2547 อันเป็นช่วงที่ยังไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ชาวพุทธสามารถดำเนินกิจกรรมทางสังคมและดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธได้อย่างไม่มีปัญหาในมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธด้วยกันหรือระหว่างศาสนิกของศาสนาอื่น โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมซึ่งถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ก็ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แต่หลังจากปี พ.ศ. 2547 อันเป็นปีเริ่มต้นของการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเป็นต้นมาชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ก็เริ่มประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์

2) ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ พบว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2547 และหลังปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเชิงเนื้อหาแต่หลังปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงวิธีการในบางประเพณีและวัฒนธรรม โดยช่วงก่อนปี พ.ศ. 2547 ซึ่งยังไม่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ชาวพุทธสามารถดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมได้อย่างสะดวก แต่ช่วงหลังปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับประเพณีหรือวัฒนธรรม ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อความสะดวกและปลอดภัยของผู้เข้าร่วม

3) ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนา แยกกล่าวได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มฆราวาส ที่พบว่าช่วงก่อนปี พ.ศ. 2547 อันเป็นช่วงที่ยังไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงและหลังปี พ.ศ. 2547 สถานการณ์การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของฝ่ายฆราวาสโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการศึกษาในระบบคือระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในหลายโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก กล่าวคือ อยู่ในสภาพการณ์ที่น่ากังวลทั้งก่อนและหลังปี พ.ศ.2547 นั่นคือในบางโรงเรียนพบว่าไม่สามารถจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ เพราะความที่นักเรียนที่เป็นชาวไทยพุทธมีจำนวนหรือสัดส่วนที่น้อยกว่านักเรียนที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ผู้บริหารของโรงเรียนเหล่านั้นมองข้ามความสำคัญ (2) กลุ่มบรรพชิต ที่พบว่าการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาหรือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำหรับบรรพชิต มีการเปลี่ยนรูปแบบไป จากเดิมในแต่ละวัดจะจัดให้มีการเรียนการสอนที่แยกจากกันเป็นเอกเทศ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่าการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานีไม่สามารถจัดได้อย่างเช่นอดีต ทางคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานีจึงแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดให้คณะสงฆ์แต่ละอำเภอได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาประจำอำเภอ อำเภอละ 1 แห่ง เพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรในแต่ละอำเภอได้มาเรียนพระปริยัติธรรมร่วมกัน

4.2 อิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ที่มีต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา

1) ด้านสังคมและการดำรงชีพของชาวไทยพุทธ พบว่าสถานการณ์ทางสังคมหรือการดำรงชีพของชาวไทยพุทธมีบทบาทหรืออิทธิพลสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในทางกลับกัน พระพุทธศาสนาเองก็มีบทบาทหรืออิทธิพลสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของสังคมชาวไทยพุทธเช่นกัน

2) ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ พบว่าวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธก็มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในทางกลับกัน พระพุทธศาสนาเองก็มีบทบาทหรือมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธเช่นกัน

3) ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนา พบว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาของชาวไทยพุทธมีบทบาทหรือมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในทางกลับกัน พระพุทธศาสนาเองก็มีบทบาทหรืออิทธิพลสำคัญต่อการดำรงอยู่ได้ของการศึกษาของชาวไทยพุทธเช่นกัน กล่าวได้ว่าต่างฝ่ายต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกัน

4.3 ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อพระพุทธศาสนา

1) ด้านสังคมและการดำรงชีพของชาวไทยพุทธ พบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในด้านสังคมของชาวไทยพุทธ

เป็นอย่างมากทั้งในแง่กายภาพที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติและด้านจิตภาพ ที่มีความเครียด กังวลสูงกับการต้องใช้ชีวิตในท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย มีความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2) ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ พบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในมิติที่เกี่ยวข้องกับประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธเป็นอย่างมาก ชาวไทยพุทธได้ประสบปัญหาอันเป็นความยากลำบากในการประกอบกิจกรรมอันเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ บางประเพณี ประชาชนที่เข้าร่วมก็เข้าร่วมอย่างมีความกังวลทั้งในขณะที่ประกอบกิจกรรมเพราะเกรงจะถูก ก่อทวน

3) ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนา พบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ได้ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในมิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยพุทธเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีก่อนเกิดเหตุรุนแรง ถือได้ว่ามีสภาพการณ์ที่น่าพอใจ เพราะมีระบบและแผนการศึกษาที่หลากหลาย แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันมีลักษณะที่ขบเซาคือมีผู้เรียนที่ลดน้อยลงมากในทุกระดับ โดยเฉพาะแผนกปริยัติธรรม สามัญที่ต้องปิดตัวลงเพราะขาดผู้เรียน

4.4 แนวโน้มความเป็นไปในอนาคตของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยด้านแนวโน้มความเป็นไปในอนาคตของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี จากการศึกษา พบว่าทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคมและการดำรงชีพ ด้านประเพณีและวัฒนธรรม และ ด้านการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันนั้น ชาวไทยพุทธมีความคิดเห็นที่สามารถประมวลได้ เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่มีความคิดว่าขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย โดยมีความคิดว่าพระพุทธศาสนาซึ่งรวมถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวพุทธจะดำรงอยู่ต่อไปได้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีรวมถึง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นต้องอาศัยปัจจัยคือการบำรุงจากรัฐและพลังแห่งความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวพุทธเองในการที่จะรักษาวิถีความเป็นพุทธในลักษณะต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป

2) กลุ่มที่มีความคิดตัดสินใจเด็ดขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีความคิดว่าพุทธศาสนาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีลักษณะที่อ่อนกำลังลงไปเรื่อย ๆ ด้วยปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยภายในคือชาวพุทธเองและทั้งปัจจัยภายนอกคือภาวะแวดล้อมทางสังคมโดยเฉพาะการที่พระพุทธศาสนาต้องอยู่ในพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยศาสนิกของศาสนาอื่นที่มีสัดส่วนมากกว่า

4.5 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาหรือดำรงอยู่ได้ของ พระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1) ด้านสังคมและการดำรงชีพของชาวไทยพุทธ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ชาวไทยพุทธควรมี การรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันให้มากกว่าที่ ไม่ควรทะเลาะหรือขัดแย้งกันเอง ควรร่วมแรงร่วมใจกัน อุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา เป็นต้น

2) ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ชาวไทยพุทธควรให้ ความสำคัญกับการเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ เพราะประเพณีคือสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจสังคมชาวพุทธได้ อย่างดี ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมของชาวพุทธ เราหลายอย่างมีความเกี่ยวโยงหรืออยู่บนฐานของศาสนา การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมจึงเท่ากับ เห็นคุณค่าของศาสนาด้วย เป็นต้น

3) ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ภาครัฐควรเข้ามา ช่วยกำกับดูแลนโยบายด้านกิจการการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่เป็นการเฉพาะเพราะเป็น พื้นที่พิเศษหรือร่วมมือกับคณะสงฆ์เพื่อหาแนวทางหรือฟื้นฟูกิจการทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัด ปัตตานี และต้องมีความจริงจังในการให้การดูแลอุปถัมภ์การศึกษาทางพระพุทธศาสนาและบริบทที่ เกี่ยวกับการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

4.6 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐต่อการพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนาใน พื้นที่จังหวัดปัตตานี

1) ด้านสังคมและการดำรงชีพของชาวไทยพุทธ

รัฐควรดูแลปกป้องชาวไทยพุทธอย่างเต็มที่ ควรช่วยแก้ปัญหาให้กับชาวไทยพุทธอย่าง จริงจัง และจริงจัง ควรทบทวนนโยบายการจัสตรองประมาณเพื่อการแก้ปัญหาภาคใต้ ตลอดถึง นโยบายการให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อย่างรัดกุม ปราศจากความ เหลือมล้า

2) ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ

รัฐควรกำหนดเป็นนโยบายเพิ่มความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลงาน ด้านพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นให้สามารถทำงานในเชิงรุกมากขึ้น ควรดูแลชุมชนไทยพุทธอย่าง เข้าถึงและทั่วถึง โดยเฉพาะวัด ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อซ่อมแซมปฏิสังขรณ์วัดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่มีสภาพทรุดโทรม หรือเป็นสื่อกลางเข้ามาช่วยดูแลจัดการธรณีสงฆ์ที่มีพื้นที่ติดต่อกับที่ดินของคนต่างศาสนา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา

3) ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

1. รัฐควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของเด็กหรือเยาวชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรสนับสนุนส่งเสริมและปลูกฝังการศึกษาทางพระพุทธศาสนาให้กับเด็กหรือเยาวชนให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้เป็นศาสนิกที่พึงประสงค์ ตลอดถึงฟื้นฟูโรงเรียนสอนปริยัติธรรมที่ได้ทำการปิดไปเพื่อให้มีการเรียนการสอน

2. รัฐควรกำหนดนโยบายอันเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนได้เข้ามาศึกษาภาคบังคับต่อไปได้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญที่เปิดทำการเรียนการสอนในวัด อย่างเช่นแต่ก่อนซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย

5. อภิปรายผล

5.1 ประเด็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ได้หรือไม่ได้ของสังคมชาวไทยพุทธและพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันชาวไทยพุทธประสบปัญหาในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเพราะต้องอยู่ในท่ามกลางสถานการณ์แห่งความรุนแรงหรือการก่อเหตุร้ายจากผู้ก่อการร้าย แต่ถึงกระนั้น ชาวไทยพุทธในพื้นที่ก็ยังคงขับเคลื่อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนต่อไปเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ซึ่งชาวไทยพุทธได้ใช้วิธีการอย่างหลากหลายในการดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด เช่น การทำใจยอมรับกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ยากแก่การหลีกเลี่ยง การปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมชีวิต การจัดเวรยามรักษาดูแลหมู่บ้านของตน มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาบางพิธีกรรม เป็นต้น

5.2 ประเด็นผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยได้ส่งผลกระทบต่อสังคมชาวพุทธที่สามารถแยกเป็น 2 ด้าน คือ

1) ด้านตัวพระพุทธศาสนาโดยตรง อันได้แก่วัดและพระสงฆ์สามเณรซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งมักตกเป็นเป้าในการก่อเหตุร้ายอยู่เสมอ การกระทำหรือการก่อเหตุร้ายต่อวัดหรือพระสงฆ์สามเณรมักเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้ก่อการร้ายมีความต้องการจะทำให้ชาวพุทธเกิดความรู้สึกอ่อนไหวและเกิดปฏิกิริยาด้วยหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ก็ได้รับผลกระทบไม่ต่างจากด้านแรก การดำรงชีวิตในสังคมตลอดถึงการขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมต้องมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนใน หลาย ๆ ด้านเพื่อความปลอดภัยจากเหตุร้าย

5.3 ประเด็นแนวทางการแก้ไขและพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ได้ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีจะสามารถดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยวิธีการต่าง ๆ เช่น การทำนุบำรุง การรักษา การสนับสนุนส่งเสริมหรือการพัฒนาจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคส่วนที่สำคัญ 2 ภาคคือ ภาคประชาชนและภาครัฐ นั่นคือ ภาคประชาชนต้องร่วมแรงร่วมใจกันพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ต้องรู้หน้าที่ของความเป็นชาวพุทธที่ดีว่าควรแสดงออกอย่างไร ในขณะที่ภาครัฐเองก็ต้องช่วยสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งด้วย เพราะภาครัฐคือภาคส่วนที่สำคัญในการบริหารหรือกำกับดูแลความเป็นไปในสังคม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการทำให้สังคมชาวพุทธและพระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทั้งของภาคประชาชนและภาครัฐถือได้ว่าเป็นการทำตามหน้าที่ของผู้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งจากการวิจัยพบว่าชาวไทยพุทธทั้งภาคประชาชนและภาครัฐได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเพื่อการดำรงอยู่ได้แห่งสังคมชาวพุทธในหลาย ๆ มิติ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจัดการประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมกิจกรรมให้ชาวไทยพุทธได้มีโอกาสรวมกลุ่มกันทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายหรือจัดให้มีองค์กรชาวพุทธในรูปแบบต่าง ๆ 2) รัฐควรทบทวนนโยบายด้านการปกครองที่จะเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้เลือกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองด้วยตนเอง เพื่อป้องกันปัญหาด้านการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมจากเจ้าหน้าที่รัฐอันอาจเกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ 3) รัฐควรมีนโยบายที่จะเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรที่ดูแลสนับสนุนหรือพิทักษ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้องค์กรดังกล่าวมีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการวิจัยติดตามการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมชาวไทยพุทธที่ทั้งภาครัฐและประชาชนเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดขึ้นว่าได้รับบรรลุเป้าหมายหรือไม่และเป็นอย่างไร 2) ควรมีการวิจัยติดตามการดำเนินงานของกลุ่ม

ตัวแทนชาวพุทธแต่ละกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันทำงานเพื่อสังคมชาวไทยพุทธในพื้นที่ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในชายแดนภาคใต้

References

- Bhuwadol Danthai. (2008). *Southern Situation...The Thai Navi Lost*, Yala : Publisher not found.
- Chaiwat Satha-anand.(2008). *Violence Against and “Truth” Management : Pattani in The Past Half a century*. Bangkok : Thammasat University Press.
- Jitpaphat Batprakon. (2009). *Mental Rehabilitation Volunteers. In Rain in The Middle of The Fire: The Life Force of Fifty Voices from The Women in The Southern Border*. Wande Santiwutthimethi Editor. Bangkok : Dansutha Printing.
- Kulthida Samaphutthi (2009). *Saibury District like My Home Hospital like My Heart. In Rain in The Middle of The Fire : The Life Force of Fifty Voices from The Women in The Southern Border*, Wande Santiwutthimethi Editor. Bangkok : Dansutha Printing.
- Suphattra Sripatjim (2009). *Life hanging on the yarn. In Rain in The Middle of The Fire : The Life Force of Fifty Voices from The Women in The Southern Border*. Wande Santiwutthimethi Editor. Bangkok : Dansutha Printing.
- Wimonphan Pitathawatchai,(2007). *When The Blue Pagoda Broken at The South*. Bangkok : Bangkok Press.